

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישית פרשת מטות מסעי תשפ"ב לפ"ק

בקעמפ מתיכתא נחלת יעקב וויען - לאק שעלדריק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף ש"ז

והיינו כי סימן יש על קריבה אם היא הוגנת, כאשר זה בא בנימוס ובדרך ארץ ובעדינות, שזהו דרכה של תורה, וכמאמרם (ויק"ר ג-ט) דרך ארץ קדמה לתורה. אבל קריבה שהילדים דוחפין את הזקנים, זה מורה כי אין יראת אלקים במקום הזה, ואין זה קריבה הגונה.

ובבלי יקר (שם) כתב לבאר בזה מה שאמרו חז"ל (חגיגה יד): ח"י קללות קלל ישעיה את ישראל ולא נתקררה

דעתו עד שאמר (ישעיה ג-ה) ירהבו הנער בזקן. וכי הנביאים היו שמחים לאידם חלילה, עד שאמר שנתקררה דעתו. אלא כך פירושו, שבכל הקללות חם לבו בקרבו משריפה אשר שרף בו הספק לדעת למה זה ועל מה זה הפלא ה' את מכותם, ואיזה עון פרטי גרם להם כל זה, ולא נתקררה דעתו על בלי הגיד לו לבו מבטן מי יצאו כל התלאות האלה. עד שאמר לו ה' יתברך ירהבו הנער בזקן, אז נודע לו שכל העונשים הללו נמשכו מן חטא המרגלים שהיו הילדים דוחפים את הזקנים, ובוזה קבעו בכיה לדורות. ועוד היום לא הטהרנו ממדה רעה זו, הלא היא המחרכת שני בתי מקדשים, ועוד ידה נטויה עד אשר ישקיף ה' וירא ע"כ.

והנה מבואר ברמב"ן (לכ-א) שהקדים הכתוב בני ראובן בפסוק הראשון, ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני

גד, כמשפט, כי הוא הבכור וכן הגבירה. אבל בכל הפרשה הזו יקדים בני גד, כי הם היו המדברים תחלה למשה בנחלת הזאת ע"כ. ואם כן ראה משה לפניו פעם שנית קריבה שמכוונת בדיוק כמו שהיה בהמרגלים, שבני גד מקדימין לבני ראובן, והילדים דוחפין את הזקנים, וחזרת פרשת מרגלים שנית. ואמר להם 'כה עשו אבותיכם בשלחי אותם מקדש ברנע' (לכ-ח), כולל בזה שצורת הקריבה שאתם עומדים לפני כעת, כה עשו אבותיכם, ילדים דוחפין את הזקנים, ולמה תניאון את לב בית ישראל. ועל זה דרשו עליהם במדרש (במדב"ר כב-ט) הפסוק (משלי כ-כא) נחלה

ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד עצום מאד, ויראו את ארץ יעזר ואת ארץ גלעד, והנה המקום מקום מקנה, ויבואו בני גד ובני ראובן ויאמרו אל משה וגו' (לכ-א). הנה בפרשה זו יש כמה דברים שצריכין ביאור, ובהיותי בשבוע זו להשתטח על ציונו של מרן החתם סופר זי"ע, למדתי שם תחלה מדברי תורתו, כדי להתקשר רוחא ברוחא בדברי תורה, והאיר ה' עיני בעת עיון בדבריו כמה נקודות.

הנה כאשר ביקשו שיתן להם הארץ הזה בעבר הירדן לאחווה, דיבר עמהם משה רבינו קשות, והנה קמתם תחת אבותיכם תרבות אנשים חטאים, שהם חוזרים למעשי אבותיהם המרגלים, ושחתם לכל העם הזה. ולכאורה הרי אמרו (אבות א-ו) והוי דן את כל האדם לכף זכות, ופירש בפירוש המשניות להרמב"ם, ענינו, כשיהיה אדם שלא תדע בו אם צדיק הוא אם רשע, ותראהו שיעשה מעשה או יאמר דבר שאם תפרשהו על דרך אחת יהיה טוב, ואם תפרשהו על דרך אחרת יהיה רע, קח אותו על הטוב ולא תחשוב בו רע וכו', ועל זה אמרו (שבת יז) כל החושד בכשרים לוקה בגופו ע"כ. ובקשת בני גד ובני ראובן בקל יכולים לדון לכף זכות, ולברר אם כוונתם שרק אחר כיבוש וחילוק יחזרו ליקח חלקם בעבר הירדן, וכמו שהיתה כוונתם באמת, ולמה לא דן אותם משה לכף זכות, ולברר הדבר מתחלה.

ונראה דהנה במשנה תורה הוכיחם משה על מעשה המרגלים, ואמר, ותקרבוני אלי כולכם ותאמרו

נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ (דברים א-ב). וברש"י ותקרבוני אלי כולכם בערבוביא, ולהלן הוא אומר (ה-ב) ותקרבוני אלי כל ראשי שבטיכם וזקניכם ותאמרו הן הראנו וגו', אותה קריבה היתה הוגנת, ילדים מכבדים את הזקנים ושלחום לפניהם, וזקנים מכבדים את הראשים ללכת לפניהם, אבל כאן, ותקרבוני אלי כולכם בערבוביא, ילדים דוחפין את הזקנים וזקנים דוחפין את הראשים ע"כ.

מבוהלת בראשונה ואחריתה לא תבורך. והכוונה כיון שהקריבה היתה מבוהלת שבאו בערבוביא, שהקדימו בני גד לבני ראובן, מזה דין משה שאחריתה לא תבורך, שלא תצא מקריבה זו קידוש שם שמים.

*

אך עצם הדבר שוויתרו בני גד ובני ראובן על נחלת ארץ ישראל, עבור מקום מקנה לבהמות בעבר הירדן, צריך ביאור. כי הן אמת שעבר הירדן יש לו כל קדושת ארץ ישראל מן התורה, מכל מקום בכמה דברים יש עילוי יותר בגופו של ארץ ישראל בריבוי קדושתו ומעלותיו (עיין אורות חתם סופר פרשת פנחס אות צו ואות קב), ואיך מוותרים על ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה תמיד, עבור שיהא להם מקום מקנה יותר לבהמותיהם.

אך הענין הוא, דאיתא בגמרא (חולין צא.) ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו (בראשית לב-כח), אמר רבי אלעזר שנשתייר על פכין קטנים [דכל כלים החשובים ומקנה כבר העבירן את נחל יבק, כדכתיב לעיל מיניה ויעבר את כל אשר לו, והוא נשאר על פכין קטנים שלא הספיק להעביר וחשכה לו], מכאן לצדיקים שחביב עליהם ממונם יותר מגופם, וכל כך למה, לפי שאין פושטין ידיהם בגזל ע"כ. הרי לנו עד כמה דקדק יעקב אבינו שרכושו היה רב, וכמו שאמרו בני לבן, ומאשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה (שם לא-א), עם כל זה חזר על פכין קטנים. וכמו כן אמרו במשה רבינו, דכתיב ביה ותקח לו תבת גמא (שמות ב-ג), ובגמרא (סוטה יב.) מאי שנא גמא [שדמיו מועטין, ואף על פי שהיה משתמר גופו יותר בשל עצים שקשים וחזקים], אמר רבי אלעזר מכאן לצדיקים שממונם חביב עליהן יותר מגופן, וכל כך למה לפי שאין פושטין ידיהן בגזל ע"כ.

ומצינו באברהם אבינו עם לוט, ולא נשא אותם הארץ לשבת יחדיו כי היה רכושם רב, ולא יכלו לשבת יחדיו, ויהי ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט (בראשית יג-ו). וברש"י שלא היתה הארץ יכולה להספיק מרעה למקניהם, ורועיו של לוט מרעים בהמתם בשדות אחרים, ורועי אברם מוכיחים אותם על הגזל ע"ש.

ולכן בני גד ובני ראובן שלא פשטו ידיהם בגזל, והתבוננו כי נחלת הארץ חולקים לרב תרבו את נחלתו ולמעט תמעט את נחלתו (במדבר לג-גד), שמשגיחין רק על מספר האנשים של כל שבט אבל לא על ריבוי מקניהם, ולהם יש מקנה רב, ויתכן שאין הארץ מספקת למרעה צאנם, ויבואו בהמתם לרעות בשדות אחרים ויכשלו בגזל, על כן וויתרו על מעלתם שיתרבה להם בנחלת ארץ ישראל, וממונם חביב עליהם מגופם, שאיסור גזל חמורה עליהם יותר, וכדאי להם

לשבת בעבר הירדן שקדושתה קלושה יותר, ואין נכסיהן פושטין ידיהם בגזל, מלדור בארץ ישראל ויכשלו בגזל.

ולכן אמרו למשה, גדרות צאן נבנה למקננו פה וערים לטפנו (לב-טו). וברש"י חסים היו על ממונם יותר מבניהם ובנותיהם, שהקדימו מקניהם לטפם, ואמר להם משה, לא כן, עשו העיקר עיקר והטפל טפל, בנו לכם תחלה ערים לטפכם ואחר כך גדרות לצנאכם ע"כ. ולפי מה שנתבאר, מגודל צדקתם אמרו כן בני גד ובני ראובן, שצדיקים ממונם חביב עליהם מגופם, שאין פושטין ידיהם בגזל, וכל בקשתם לדור בעבר הירדן היה רק בשביל זה. ואמרו למשה גדרות צאן נבנה למקננו פה, מתחלה צריכין לנו לעשות גדר להצאן שלא ירעו בשדות אחרות, ואחר כך נסדר הנוחיות הנוגע לטפנו.

ומה גם שבת ראובן שנבחנו כבר בזה, כדאיתא בגמרא (סנהדרין צט:) מנשה בן חזקיה היה יושב ודורש בהגדות של דופי, אמר וכי לא היה לו למשה לכתוב אלא (בראשית ל-ד) וילך ראובן בימי קציר חטים וימצא דודאים בשדה [דבר שאינו צריך הוא]. ואמרו (שם) מכאן לצדיקים שאין פושטין ידיהם בגזל [שהלך לאחר שקצרו השדה, שהכל רשאים ליכנס לתוך שדה חבריהן] ע"כ. הרי לנו שראובן גם בהיותו ילד קטן, קודם שהגיע לחיוב מצות, היה שומר עצמו שלא יכשל בגזל. (עיין בפסיקתא זוטרתא (שם) שמעשה זה היה בשנת ה' לכינוס לאה בשעה שניתן זלפה ליעקב, ובאותו פרק היה ראובן בן ד' שנה). ומעשה אבות הניח חותם על דורותיו אחריו, שמוכנים היו לוותר על נחלת הארץ, ובלבד שמקניהם לא יכשלו בגזל, ובחרו לדור בעבר הירדן שהוא מקום מקנה.

ויתכן כי מטעם זה קדמו בני גד לדבר לפני משה, כי להם היה זה נוגע יותר, כמבואר בכלי יקר בשם המפרשים, כי מקנה בני גד היה מרובה על של ראובן, והיינו דכתיב ומקנה רב היה לבני ראובן, ושוב אמר, ולבני גד עצום מאד, רצה לומר יותר משל ראובן.

*

וייש לומר עוד בטעם שהקדימו בני גד לבני ראובן, דהנה משה רבינו בברכתו לשבט גד אמר, וירא ראשית לו כי שם חלקת מחוקק ספון (דברים לג-כא). וברש"י וירא ראשית לו, ראה ליטול לו חלק בארץ סיחון ועוג שהיא ראשית כיבוש הארץ. כי שם חלקת מחוקק, כי ידע אשר שם בנחלתו חלקת שדה קבורת מחוקק והוא משה. ספון, אותה חלקה ספונה וטמונה מכל בריה שנאמר (לד-ו) ולא ידע איש את קבורתו ע"ש. הרי לנו כי הסיבה שבחרו בעבר הירדן, משום ששם תהא קבורתו של משה, ורצו שיהיה זאת בחלקם. ומטו משמיה של הרה"ק רבי בונם מפרשיסחא זצ"ל שאמר, 'זמקנה רב' היה לבני ראובן ולבני גד, שהיה

להם קנין ודביקות ברבם משה רבינו עצום מאד, שידעו שיקבר רבם שם, על כן לא רצו להפרד ממנו אלא להשאר שם ע"כ. ויש שהביאו זאת משמיה של הרה"ק החוזה מלובלין זצ"ל (עיין במגדים חדשים).

והנה אמרו (סוטה יג): אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאמרו, היכן משה מת, בחלקו של ראובן, דכתיב (דברים לד-א) ויעל משה מערבות מואב אל הר נבו, ונבו בחלקו של ראובן קיימא, דכתיב (במדבר לב-לז) ובני ראובן בנו וגו' ואת נבו וגו'. והיכן משה קבור, בחלקו של גד, דכתיב וירא ראשית לו וגו', ומחלקו של ראובן עד חלקו של גד כמה הוי, ארבעה מילין, אותן ארבעה מילין מי הוליכו, מלמד שהיה משה מוטל בכנפי שכינה ע"כ. אם כן הסתלקותו של משה היה בחלקו של ראובן, וקבורתו בחלקו של גד, וכיון שהיו דבוקים במשה רבינו, על כן היתה זאת להם לחשיבות שמיתתו של משה תהא בחלקם, אשר בעת מיתתו מתקבצים אצלו כל המצות ומעשים טובים שעשה בחייו (אור החיים פ' יחי מז-כט), ובני ראובן השתוקקו שזה תהא בחלקם. ומעלה יתירה היה לבני גד, אשר שם חלקת מחוקק ספון עד עת בוא גואל, לא רק יום אחד יום המיתה כמו בבני ראובן, אלא לעולמים עד ימי התחייה, ולכן הקדימו בני גד.

וזהו ענין הנגינה על ומקנה רב היה וגו', מונח רביעי, כי בא לרמזו שעיקר כוונתם היתה שתהא מיתת משה וקבורתו בחלקם, אשר טעם זה לא היו יכולים לומר למשה. ובין חלקו של ראובן לחלקו של גד היה ארבעה מילין, שהיה מונח בכנפי השכינה. וזהו 'מונח רביעי', שבבקשתם היה מונח התשוקה שתהא בחלקם מיתתו של משה, וארבעה מילין משם תהא קבורתו, ויהא מונח בכנפי השכינה להוליכו ממקום למקום.

*

והנה ברמב"ן כתוב עוד טעם שהקדים בני גד, כי הם נתנו העצה הזאת, והם היו המדברים תחלה למשה בנחלה הזאת, והם היו גבורים יותר מבני ראובן, כמו שנאמר (דברים לג-ב) כלביא שכן וטרף זרוע אף קדקדן נברש"י שהיה סמוך לספר, לפיכך נמשל כאריות, שכל הסמוכים לספר צריכים להיות גבורים. והרוגיהן היו ניכרים, חותכים הראש עם הזרוע במכה אחת, ולפיכך לא היו יראים לשבת לבדם בארץ הזאת מפני יושבי הארץ ע"כ.

ובתורת משה (קלט): הוסיף, דוהו הסיבה שעלה בדעתו של משה לחשוך הכשרים שדעתם היו שלא לעבור הירדן ולהמס לבב ישראל אחיהם, דכיון שראה שגד הקדים עצמו לראובן, שהוא הגבור אשר יעמוד עצמו בין האומות הסובבים לו, ואם דעתם היה לעבור הירדן עם אחיהם, אם כן ליכא נפקא מינה איזה הוא הגבור, ולמה

באו בני גד לפני בני ראובן, והם נתנו מקום לטעות לחשוד אותם. אבל הם השיבו למשה, לא תעלה על דעתך לומר כן, ומה דבאו בני גד בתחלה, משום דהמה הגבורים, וילכו שמה עם אחיהם בראשי הגדוד, להלחם עם הכנענים ולטרוף זרוע אף קדקדן, וכמו דכתיב (יהושע ו-יג) והחלוץ הולך לפניהם, לכן הוצרכו גם עכשיו לבוא לפניך בראשונה, דהם נכנסים בעובי הקורה ע"כ.

והנראה דמהאי טעמא התחיל משה בברכתו של גד, ברוך מרחיב גד (שם), שלא מצינו כן בשאר השבטים להתחיל בברכה כללית, ושוב לפרוט ברכתו הפרטית, דאיתא בגמרא (ברכות לא): החושד בחבירו בדבר שאין בו שצריך לברכו שנאמר (שמואל א א-ז) ויען עלי ויאמר לכי לשלום, ואלקי ישראל יתן את שלתך ע"כ. ומצינו ביצחק אבינו שחשד את יעקב בבואו לקבל הברכות שהוא מרמהו, ואמר לו גשה נא ואמושך בני האתה זה בני עשו אם לא. ואמר הכתוב, ולא הכירו כי היו ידיו כידי עשו אחיו שעירות 'ויברכהו' (בראשית כז-בג). ופירש בספורנו כי בהיות שנתחוו לו ליצחק לפי דעתו, כי לחנם חשד אותו, והחושד את חבירו צריך לברכו, על כן בירך אותו ברכה מיוחדת בשל החשד, נוסף על עצם הברכה שברכהו לאחר מכן ע"ש. וכמו כן משה רבינו, בהיות שחשד את גד, שרוצה להשאר פה לשמור את בני ביתם ומקניהם, ואין בדעתו לעבור עמהם יחד לרשת את הארץ, והחושד את חבירו בדבר שאין בו צריך לברכו. על כן קודם שבירך אותו בברכה פרטית כמו שאר השבטים, בירך אותו 'ברוך מרחיב גד', ברכה נוספת עבור שחשדו.

*

ולכאורה יש להבין, דכיון שבדעתם היה להחליץ חושים לפני בני ישראל, ולא נשוב אל בתינו עד התנחל בני ישראל איש נחלתו, שבע שנים שכבשו ושבע שנים שחלקו, אם כן איך ישבו בני ביתם ומקניהם בין האומות בלי שמירה, שלא יבואו עליהם להלחם, הלא אנשי ספר צריכין להיות גבורים. ובפשטות הכוונה, שהיו סמוכים ובטוחים על הבטחת הכתוב (שמות לד-כד) ולא יחמוד איש את ארצו בעלותך לראות את פני ה' אלקיך שלש פעמים בשנה, ומכל שכן כאשר הם עולים לכבוש את הארץ ולבנות שם את בית ה'.

אך יש לומר עוד, כי היו בטוחים על קבורתו של משה שהיה אצלם, אשר גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהן (חולין ז). ואם צדיקים מגינים בחייהן על מקומם, וכמו שמצינו באברהם שהתפלל אפילו על סדום שהצדיקים יגיניו עליהם, מכל שכן שזכותו של משה יגן עליהם. ואמרו חז"ל (סוטה יד). מפני מה נקבר משה רבינו מול בית פעור, כדי לכפר על מעשה פעור. ופירשו בתוס'

בשם המדרש, דבכל שנה ושנה בעת שחטאו ישראל בבנות מואב, באותו פרק בית פעור עולה למעלה כדי לקטרג ולהזכיר עון, וכשהוא רואה קברו של משה חוזר ושוקע, שמשה רבינו שקעו בקרקע עד חוטמו, וכל שעה שעולה חוזר ונשקע למקום ששקעו משה רבינו ע"כ.

ונראה דזהו שאמר משה בשבחו של בני גד, וירא ראשית לו כי שם חלקת מחוקק ספון. שבני גד קיבלו על עצמם לעזוב בני ביתם ורכושם בעבר הירדן, והם יעלו בראשי הגייסות, והחלוץ עובר לפניהם, וירא ראשית לו, שהוא יהיה עומד בעורכי המלחמה בראשיתו, בשורה הראשונה נגד האויב. ובמה בטחו וסמכו לעזוב בני ביתם בלי שמירה מעולה, על זה אמר 'כי שם חלקת מחוקק ספון', קבורתו של משה שהיתה עמהם, כדאי שיגן עליהם, שלא יחמוד איש את ארצם.

*

ויש להוסיף עוד בטעם שרצו לקבל חלקם בעבר הירדן, עבור כי היה להם קנין רב במשה רבינו. דהנה בדרשות חתם סופר (לו' אב שלו:) כתב דיש לחקור לפי מה שכתב הרמב"ן (במדבר כא-כא) שאלמלא לא תבעו בני גד ובני ראובן ארץ סיחון היה מניחו שמים לגמרי, אם כן מה חשב משה רבינו ע"ה לאיזה צורך עשה ה' נסים שכבשו בני ישראל ארץ סיחון ועוג. ועוד לפני זה, לאיזה ענין הפליא ה' למסור עמון ומואב ביד סיחון כדי לטהרם בסיחון (רשי' כא-כו), הלא לפי הנ"ל שסבר משה רבינו ע"ה להניח הארץ שממה, אם כן למה הפיל עמון ומואב לפניהם. ואם אולי יש לומר כדי להעביר ישראל את הירדן דרך ארצו, מכל מקום קשה, הא הקשה ה' את רוחו ואמץ את לבבו למען תתו בידך (דברים ב-ל), ומה תועלת בקשיות לבו לתת בידו אם לא ננחל ארצו, לא יקשה לבבו ויוכל בני ישראל לעבור דרך ארצו לארץ ישראל. אמנם מורי בהפלא"ה (פנים יפות פ' דברים ד"ה בעבר הירדן) כתב, דמשה רבינו ע"ה ביאר התורה בארץ סיחון ועוג משום דהוי לו אוירא דארץ ישראל מחכים (בבא בתרא קנח:) ותורתו מצלחת. והשתא אתי שפיר הכל, דחשב משה רבינו ע"ה, יען כי הוא לא יעבור הירדן, וטרם סילוקו ראוי ומחוייב להוכיח ישראל ולהשנות ולבאר התורה, ורצה הקב"ה שיהיה זה בארץ ישראל באויר המחכים, על כן הכה סיחון לפנייהם ע"כ.

ונראה דזהו שדקדקו לומר עמון ומואב טהרו בסיחון (גיטין לח.). וברשי' דכתיב (דברים ב-ט) אל תצר את מואב,

וכן בבני עמון אל תצורם (שם), וכתיב (במדבר כא-כו) כי חשבון עיר סיחון מלך האמורי הוא, והוא נלחם במלך מואב הראשון, ויקח את כל ארצו מידו, אלמא טהר מואב בסיחון וכו', והדור ישראל וכבשו מיניה, וטהרה להם על ידו ע"כ. ואמרו 'טהרו' בסיחון, ולא אמרו 'הותרה' להם בסיחון, אלא בהיות שארץ ישראל טהורה (מקואות ח-א), וארץ סיחון ועוג נתקדשה במקצת בקדושת הארץ, וטהורה היא, וכמו כן עמון ומואב טיהרו אז בסיחון, שנעשה טהורה כמו ארץ ישראל.

ולפי זה יש מעליותא בעבר הירדן, שנתקדשה האויר בתורתו של משה רבינו שהשמיע שם לפני בני ישראל, ונזדכך האויר מדיבורי פיו של תורת משה, אשר לזה לא זכתה ארץ ישראל, שלא נכנס משה לתוכה. וקדושתה של תורת משה היתה עדיפא להם מארץ ישראל עצמה. וכמו שאמרו חז"ל (עבודה זרה יג.) דיוצאין מארץ ישראל עבור ללמוד תורה ע"ש. ואמרו (מגילה טז:) דכל זמן שברוך בן נריה קיים, לא הניחו עזרא לעלות עם זרובבל בימי כורש לבנות בית המקדש, שלא רצה לעזוב רבו ברוך בן נריה ע"כ.

*

והנה הנגינה על ומקנה רב היה לבני ראובן, היא מונח רביעי גרשיים. ולפי מה שנתבאר יש לומר, כי ארבעה סיבות היה שעבור זה בקשו חלקם בעבר הירדן. א] כי היה להם מקנה רב כפשוטו, ושם יהיו שמורים מגזל. ב] כי שם חלקת מחוקק ספון, ורצו שמיתת משה וקבורתו תהא בנחלתם. ג] כי שם לימד משה רבינו כל התורה כולה עם כלל ישראל, ונתקדשה האויר בתורתו. ד] כי המה היו הגבורים ביותר מכל השבטים שאין להם לפחוד לדור בספר, כלביא שכן וטרף זרוע אף קדקד. וזהו הרמז 'מונח רביעי', שמונח כאן ארבעה סיבות שעבורם נגשו בני גד ובני ראובן לבקש נחלתם בעבר הירדן.

אמנם עם כל זה לא עלתה להם יפה, מה שזוללו מליטול חלקם בארץ ישראל, ועליהם נאמר (משלי כ-כא) נחלה מבוהלת בראשונה ואחריתה לא תבורך, שגלו שמונה שנים קודם לשאר השבטים (תנחומא ז'), וכמו שכתוב בבעל הטורים (לב-א) שמונה פעמים נזכרו בני גד ובני ראובן בפרשה זו, וזהו שאמר נחלה מבוהלת, מבוהלת כתיב בחי"ת, בשביל ח' פעמים שהוזכרו על נחלתן בראשונה, אחריתה לא תבורך ע"כ. וזה נרמז ב'גרשיים', שהגלו אותם האויבים קודם לשאר השבטים. וממנה נלמד לקח על גודל התשוקה שמוטל עלינו להשתוקק לנחלת הארץ בביאת בן דוד במהרה דידן.

הגליון הזה נענדב על ידי

מהר"ר יואל מאיר הארטמאן הר"ר לרגל השמחה השרויה במועו בהכנס בני לעול התורה והמצות למי"ט	מהר"ר יונתן לעפקאוויטש הר"ר לרגל השמחה השרויה במועו בהכנס בני לעול התורה והמצות למי"ט	מהר"ר משה זיידענפעלד הר"ר לרגל השמחה השרויה במועו בהולדת בנו למול מצב	מהר"ר יחזקאל חוד שווארץ הר"ר לרגל השמחה השרויה במועו בהולדת בנו למול מצב
--	---	---	--